

Norges vassdrags- og energidirektorat

Postboks 5091 Majorstua
0301 OSLO

200902513-17
KV/JFJ

Uttalelse til høring - Revisjonsdokument for reguleringen av Bleksvatn og Storelva i Andøy kommune

Nordland fylkeskommune har i fylkesrådssak nr 194/11 gjort følgende vedtak til høringsuttalelse:

1. Fylkesrådet anbefaler at tiltakene 1, 2 og 4 gjennomføres og at tiltakene hjemles i endrede konsesjonsvilkår og manøvreringsreglement.
2. Dersom tiltak 2 ikke skulle hjemles forutsettes det at tiltak 1 hjemles av hensyn til fisken og fiskeinteressene nedstrøms kraftverket.
3. Dersom NVE hjemler tiltak 2 i konsesjonsvilkårene og manøvreringsreglementet bes det om følgende blir vurdert som tilleggsvilkår:
 - a. Konesjonær må hvis det er behov for det kunne pålegges å øke foreslåtte minstevannføring, med bakgrunn i viktigheten av å oppnå en stabil produksjon av yngel og ungfisk i både den nedre og øvre halvdel av elvestrekningen.
 - b. Konesjonær må også kunne pålegges å kjøre en tilpasset flomtopp på høsten hvis det viser seg at fisken har behov for dette for å kunne vandre opp elva.
4. Fylkesrådet anbefaler NVE å påse at de nye konsesjonsvilkårene inneholder vilkår som gjør det mulig å pålegge konsesjonæren tiltak 3 eller lignende for å føre sjørrøyen tilbake hvis dette i fremtiden blir vurdert som aktuelt.
5. Fylkesrådet forutsetter videre at konsesjonens sett av vilkår moderniseres til dagens standard. Dette innebærer at konsesjonæren blant annet må kunne pålegges aktuelle biologiske undersøkelser, biotopiltak og fiskeutsettinger.

Det vises videre til vedlagt saksutredning.

Med vennlig hilsen

Lars Ekker
saksbehandler

Vedlegg

Høring - revisjonsdokument for reguleringen av Bleksvatn og Storelva i
Andøy Kommune

DokID

220387

FYLKESRÅDSSAK

Saksnummer	Utvalg/komite	Møtedato
194/11	Fylkesrådet	25.10.2011

Høring - revisjonsdokument for reguleringen av Bleksvatn og Storelva i Andøy Kommune**Sammendrag**

Norges vassdrag og energidirektorat (NVE) har sendt revisjonsdokumentet for Bleksvatn og Storelva i Andøy kommune på høring til berørte parter med høringsfrist den 1.10.2011. Nordland fylkeskommune har vært i kontakt med NVE og forklart at vår høringsuttalelse ikke vil foreligge før etter den 25.10.2011. NVE har ikke svart på denne anmodningen. Generelt har NVE bekreftet at de tar imot høringsuttalelser under hele prosessen, og vil ta hensyn til disse så langt det lar seg gjøre.

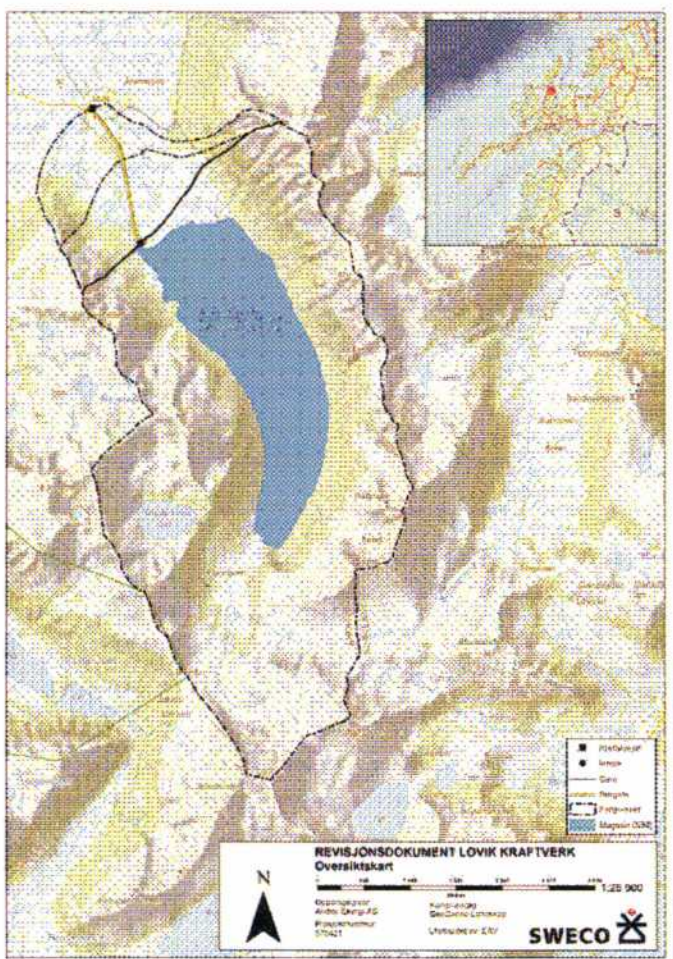
Andøy Energi AS med bistand fra Sweco Norge AS har utarbeidet et revisjonsdokument som skal legges til grunn for eventuell revisjon av konsesjonsvilkårene til Lovik kraftverk i Andøy kommune. Tiltakene omfatter både standardvilkårene og manøvringsreglementet til reguleringskonsesjonen. Sweco Norge AS og Andøy Energi AS vurderer fordeler og ulemper ulikt, noe som også kommer frem i revisjonsdokumentet.

Bakgrunn

Konsesjonen for regulering av Storelva med Bleksvatnet ble tildelt Andøy Kraftlag den 31.3.1949. Den 9.1.1955 fikk Andøy Energi AS overført konsesjonen fra Andøy Kraftlag etter vedtak i Nærings og energidepartementet. Andøy Energi er heleid av Andøy kommune. Av konsesjonsdokumentet fremgikk det at konsesjonen ble tidsavgrenset til 50 år. I 1998 omgjorde Olje og energi departementet (OED) konsesjonen til tidsubegrenset. Ved omgjøringen viste OED til at en tidsubegrenset konsesjon ikke innskrenker muligheten til å kreve alminnelig revisjon 50 år etter konsesjonstidspunktet, dvs i 1999.

Om kraftverket

Lovik kraftverk har inntak i det regulerte Bleksvatnet. Vannet er regulert med 4,25 meter mellom kote 108,25 på høyeste regulerte vannstand og kote 104,00 på laveste regulerte vannstand. Figuren nedenfor viser oversiktskart over anlegget.

Figur 1 : Oversiktskart over Lovik kraftverk

Bleksvatnet reguleres av en fyllingsdam som er tilsluttet av en overløpsdam for flomavledning ved vestre landfeste. En ca 1.6 km lang rørgate går tilnærmet parallelt med elveleiet til Storelva som renner ut av Bleksvatnet. Fra kraftstasjonen føres produksjonsvannet tilbake igjen til Storelva via en ca. 65 m lang utløpskanal (se figur 2).

Turbin, generator, apparat- og kontrollanlegg ble i 2004 erstattet med nye komponenter. Effekten ble imidlertid ikke endret av denne oppgraderingen.

Figur 2: Detaljkart over Lovik kraftstasjon

Om Bleksvatnet og Storelva

I motsetning til ved de fleste nye konsesjoner som gis i dag, ble det ikke stilt krav om minstevannsføring, da det ble gitt tillatelse til regulering av Bleksvatnet. Dette har medført at elvestrekningen mellom inntak og utløp av kratverket har vært tilnærmet tørrlagt det aller meste av tiden etter at kraftverket ble bygd. Denne tørrleggingen har ført til at Storelva i dag er tom for fisk ovenfor fossene og langs en kilometer lang strekning opp til dammen ved Bleksvatnet.

Det hevdes fra lokalt hold at vassdraget før utbyggen hadde en betydelig sjørøyebestand som hadde sine gyte- og oppvekstområder i Bleksvatnet. I dag har Storelva en bestand av sjørøret og laks opp til en strekning med fosser ca 650 m oppstrøms avløpet til Lovik kraftstasjon. Sjørøye opptrer kun sporadisk.

Bakgrunn for revisjonen

Den 28.4.1999 fremmet Andøy Jeger- og Fiskeforening (AJFF) et krav om revisjon av konsesjonsvilkårene. I kravet hevdet foreningen at reguleringen av Bleksvatnet hindrer opp- og nedvandring av sjørøret, sjørøye og laks til Beksvatnet, noe som betyr at dette anadrome vassdraget har mistet mye av sin opprinnelige verdi.

Kravet fra AJFF ble fremmet på bakgrunn av allmenne interesser, og målsettingen var å reetablere Lovik vassdraget som et godt sjørøyevassdrag, samt å forbedre vilkårene for laksefisk. Kravet omfattet både manøvreringsreglement og standardvilkårene i konsesjonen. Den 16.9.1999 fremsatte Lovik Fiske- og grunneierlag (LFG) også et krav om revisjon av konsesjonsvilkårene.

Revisjonsdokumentet

Som grunnlag for revisjonen er det utarbeidet et revisjonsdokument med forslag til endringer av konsesjonsvilkår. Sweco Norge AS ble engasjert av Andøy Energi AS for å medvirke til dette arbeidet. I tillegg til innhenting av eksisterende kunnskap, har dette arbeidet medført nye studier i vassdraget, som er lagt til grunn for dette revisjonsdokumentet.

Bestemmelser om høyeste og laveste regulerte vannstand er ikke gjenstand for revisjon. Revisjonen åpner imidlertid for å vurdere endring i manøvreringspraksis, minstevannsslipp, biotopjusterende tiltak og utsetting av fisk.

Problemstilling

Avbøtende tiltak hjemlet i konsesjonsbetingelsene av 1949

I konsesjonsbetingelsene av 1949 er det satt krav om følgende:

- 1) *”Konsesjonæren plikter årlig å utsette et antall yngel eller settefisk som nærmere blir å fastsette av vedkommende departement, som også bestemmer hvor og hvorledes utsettingene skal foregå.”*
- 2) *”For mest mulig å hindre at fisk blir ført inn i tunnelen skal det anordnes gitter foran tunnelåpningen etter nærmere bestemmelse av departementet”.*
- 3) *”Konsesjonæren plikter å ryddiggjøre det neddemte areal eller deler av det i samråd med de fiskeberettigede”.*

I forhold til disse betingelsene er det ikke kjent at det er foretatt fiskeutsettinger i vassdraget. Det er imidlertid satt ut røye som er fanget ved rusefangst i Bleksvatnet og satt ut nedstrøms kraftstasjonen. Når det gjelder punkt 2, viser det seg i praksis at det ikke er mulig å hindre småfisk å ta seg opp forbi gitteret. Det gitteret som i dag er montert foran tunnelåpningen fungerer mer som et hinder for at kvist og mindre busker ikke skal komme inn i vannveien. I forhold til punkt 3 antas skogen i det neddemte arealet å være ryddet ved utbyggingen i 1948.

Selvpålagte avbøtende tiltak

Andøy Energi har i løpet av de siste årene gjennomført tre selvpålagte tiltak som har gitt reduksjon i de negative effektene denne utbyggingen har hatt på fiskebestanden og fisket.

1. Manuell omløpsventil

I tilknytning til kraftstasjonen er det montert en manuell omløpsventil som slipper vann forbi turbinen når kraftverket får driftsstans. Hensikten med omløpsventilen er å sikre fisk og vannlevende insekter mot rask tørrlegging og eventuell død ved brå nedgang i vanntilførsel. Et problem er at fordi dette er en manuell ventil tar det anslagsvis 20 minutter fra kraftverket stanser til en person kan åpne ventilen. Driftsstans ved kraftverket har derfor allikevel ført til plutselig tørrlegging av strekningen nedstrøms kraftstasjonen, noe som sannsynligvis har medført stranding av fisk i avløpskanalen ned til samløpet med Storelva (se figur 2). Ved samløpet har vann fra restfeltet bidratt til å redusere den negative effekten av driftsstansen videre nedover elven.

2. Gitter foran utløp av kraftverket, samt lokk over utløpskanal nær kraftverksbygningen

Det har tidligere vært problemer med at "tjuvfiskere" har gått ned i utløpskanalen under kraftstasjonen og fanget fisk som har stått der med håv/garn eller annen redskap. For å bøte på dette har Andøy Energi satt et gitter med en jernplate foran utløpet fra kraftstasjonen, slik at åpningen blir minst mulig. I tillegg er det støpt betonglokk over utløpet, noe som har eliminert muligheten til å ta ut fisk som står i utløpskanalen under kraftstasjonen. Problemet med tjuvfiske i dette området har dermed opphørt.

3. Lav kjøring av kraftstasjonen om sommeren

Kraftverket driftes med en start/stopp-kjøring for å oppnå høyest mulig virkningsgrad når det produseres kraft. Om sommeren har det allikevel forekommet vedvarende lavlastkjøring. Dette har ført til at det i disse periodene er tilstrekkelig vann for oppgang av anadrom fisk og tilfredsstillende fiskemuligheter opp til kraftstasjonen stort sett hele fiskesesongen, altså juni til august.

Skader og ulemper som følge av reguleringen

I revisjonsdokumentet vises det til at utbyggingen av Lovikvassdraget har gitt følgende negative påvirkning på fisk og fiskeinteressene. Nedenfor er disse skadene listet opp:

- Tørrlegging av elvestrengen har medført et sterkt redusert oppvandringsmulighet for sjørøye til Bleksvatnet. Kun i enkelte år med flom og overløp ved dammen har det vært mulig med en oppvandring fra kraftstasjonen og opp til Bleksvatnet.
- Redusert oppvandringsmulighet for anadrom laksefisk til øvre del av tørrlagt elv på grunn av redusert vannføring, og dermed reduksjon i produksjonspotensial for anadrom laksefisk.
- Området nedstrøms kraftstasjonen er nedsedimentert gjennom tilførsel av sand og finpartikler på grunn av utvasking fra Bleksvatnet.
- Manglende automatisk omløpsventil og minstevannsføring har ved brå driftstans ført til at det er en fare for brå tørrlegging og stranding av fisk.
- Fisket er skadet på grunn av endring i det naturlige vannføringsregime.
- Reguleringssonen i Bleksvatnet er erodert og utvasket.

Oversikt over utredninger gjort i vassdraget

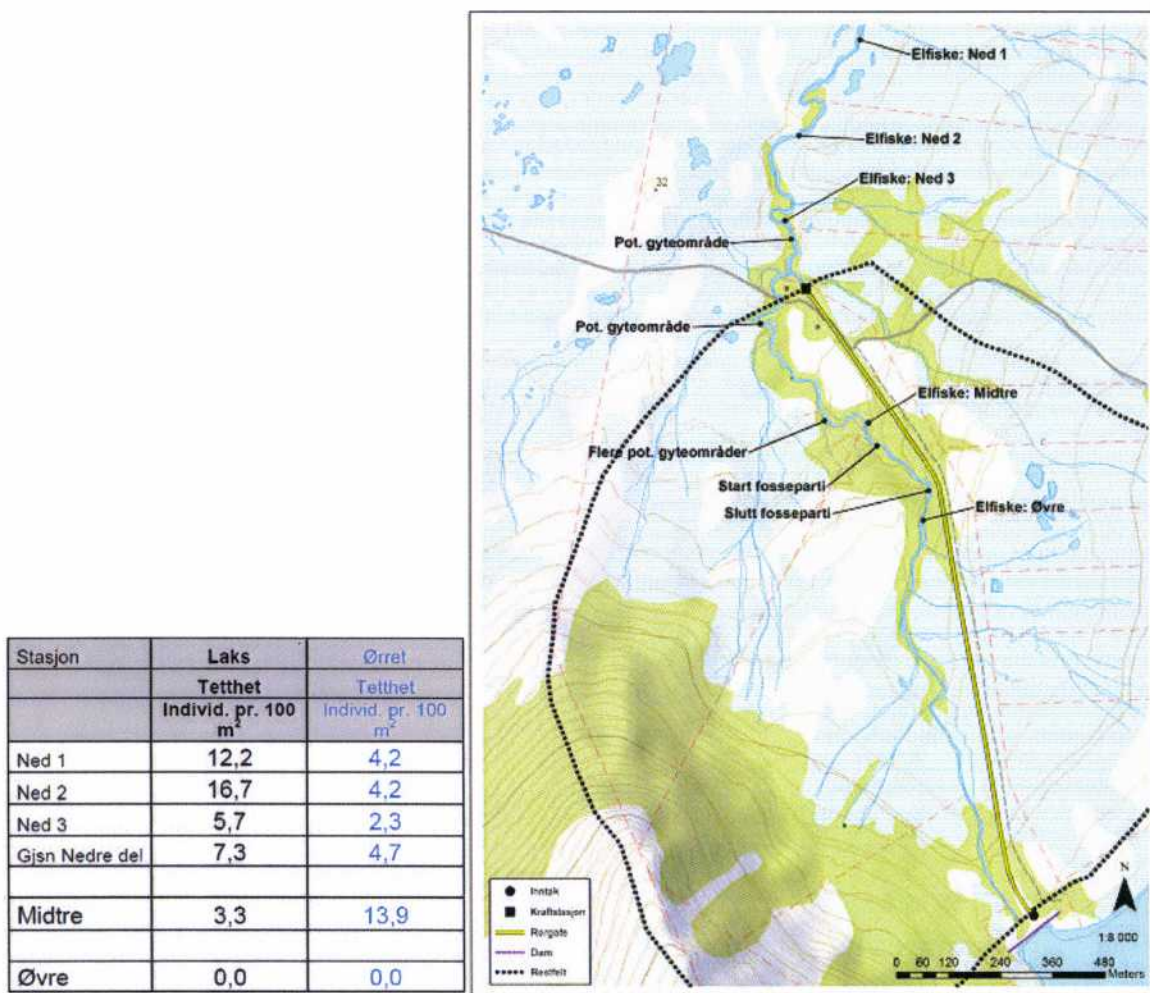
Befaringsrapport utarbeidet av Direktoratet for naturforvaltning

Med bakgrunn i en befaringsrapport fra Direktoratet for naturforvaltning (DN) hadde den 11.08.1998 for å vurdere oppgangsmulighetene for fisk i Storelvas øvre del, ble det utarbeidet en rapport datert 01.02.1999 med følgende konklusjoner:

1. På strekningen fra 200 - 600 m oppstrøms kraftstasjonen er Storelva storsteinet med flere stryk- og fossepartier. Fisken vil ha muligheter for å komme seg opp disse partiene ved små vannføringer. DN foreslår i rapporten en løsning med stedvis sprengning, utgravning av kulper og flytting på storstein for å tilrettelegge for oppgang av fisk, også på mindre vannføringer. Kostnadene til dette ble i 1999 beregnet til ca. 50 000,-.
2. Det må graves en kanal fra Bleksvatnet til ca. 100 m nedstrøms overløpet. Bunnen i kanalen må være like lav som laveste regulerte vannstand for å sikre vann i kanalen ved lave vannstander. Det må videre bygges en reguleringsdam i kanalen, slik at Storelva blir tilført vann avhengig av magasin vannstanden i Bleksvatnet. Det må også bygges en fisketrapp for å få fisken over dammen og inn i Bleksvatnet ved høyeste regulerte vannstand. Kostnadene til dette ble i 1999 beregnet til ca. 120 000,-.

Elfiskeundersøkelser i Storelva

I forbindelse med en befaring av anlegget og berørte elvestrekning i Storelva i juni 2010, foretok Sweco elfiskeundersøkelser i Storelva. Tabell 1 gir en oversikt over resultatene fra denne undersøkelsen og figur 3 gir en oversikt over lokasjonene til prøvefisket.

Figur 3 med tilhørende tabell 1: Oversikt over både lokasjoner og resultater fra elfiskeundersøkelser i Storelva

Disse undersøkelsene viser at tettheten av ungfisk av laks er høyere nedenfor kraftstasjonen (se "ned 1-3" i tabell 1) enn i det gamle elveleiet oppstrøms kraftstasjonen (se "midtre" på tabell 1). Undersøkelsene viser i tillegg at det er høyere tetthet av ørret i det gamle elveleiet enn i hovedløpet nedstrøms kraftstasjonen. Det er lavest tetthet av både ørret og laks på området like nedstrøms kraftstasjonen, noe som kan ha en sammenheng med varierende vannføringsregime i denne delen av elven.

Undersøkelsene gjort i forbindelse med samme befaring konkluderte også med følgende:

- Et minstevannføringslipp fra Bleksvatnet til øvre del av elva, vil sikre vanntilførselen og muligheten for økt produksjon av fisk i dette hittil tørrlagte elveleiet.
- Hvis man i tillegg legger til rette for oppvandring av fisk rundt partiet med fosser, vil den øvre 1 km lange strekningen oppstrøms fossene kunne produsere ungfisk.
- Et minstevannføringsregime vil også bedre situasjonen mht. tilførsel av vann til hovedløpet nedstrøms avløpet til kraftstasjonen. Dette vil bidra til bedre overlevelse for ungfisk også i perioder med eventuell driftsfall.

- Krav til installasjon av automatisk omløpsventil kan ifølge Sweco Norge AS frafalles ved minstevannføringslipp.

Forslag til endringer i vilkårene og aktuelle avbøtende tiltak

I forbindelse med arbeidet med vilkårsrevisjonen, har Sweco Norge AS og Andøy Energi AS sett på fire ulike forslag til tiltak som hjemles ved endring i konsesjonsvilkårene og manøvreringsreglementet. Disse forslagene er utredet med hensyn til fordeler og ulemper, blant annet miljøkonsekvenser og økonomiske konsekvenser.

Tiltak 1 – Etablering av automatisk omløpsventil i Lovik kraftstasjon

Dagens manuelle omløpsventil erstattes med en automatisk som er dimensjonert dagens krav. Ventilen skal ha en kapasitet på 0,5 m³/s, noe som Sweco Norge AS vurderer å være tilstrekkelig for å ivareta anadrom laksefisk i Storelva. Omløpsventilen vil bare benyttes ved brå stans, eller i tilfelle driftsutfall. For å sikre at fisken ikke strander skal vannstanden nedstrøms kraftstasjonen ikke reduseres med mer enn maksimalt 13 cm/time ved et utfall eller brå stans ved stasjonen. Ideelt sett bør vannstandssenkingen være mindre enn 13 cm/time. De samlede kostnadene for installering av overløpsventil er anslått til ca 300 000,-.

Tiltak 2 – Reetablering av produktiv strekning for laksefisk

Storelva produserer fisk (laks og ørret) nedstrøms fossepartiet om lag 200 m ovenfor samløp med utløpskanalen fra kraftstasjonen. Hovedformålet med dette foreslåtte tiltakene er å tilrettelegge for en stabil produksjon av yngel og ungfisk også i partiet mellom inntaket og fossepartiet, som i dag bare produserer fisk år om annet.

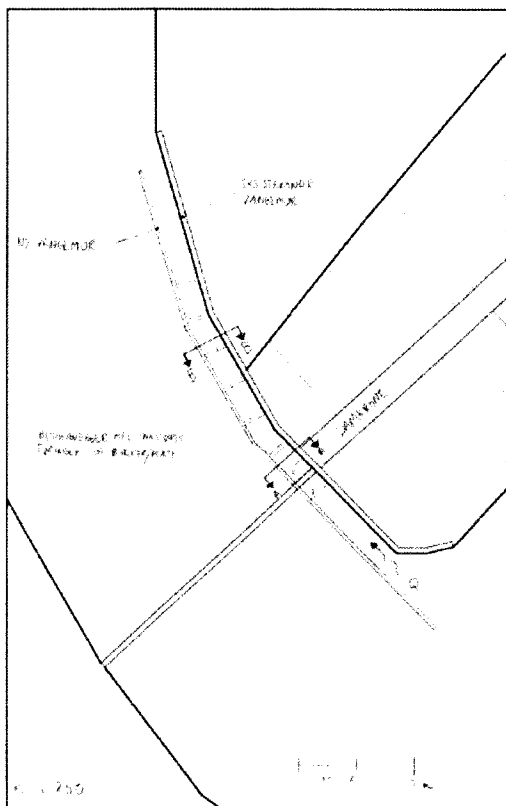
Restfeltet fra inntaket og ned til dette punktet er på 1,16 km². Spesifikk avrenning i restfeltet er utregnet til å gi en årlig middelvannføring på 0,04 m³/s ved toppen av fossepartiet. Denne vannføringen er brukt som mål på den mengde vann Storelva minst må ha for å produsere fisk. Det er derfor foreslått å slippe 0,04 m³/s hele året fra overløpet for å sikre at elva produserer fisk også fra inntaket og ned til fossepartiet.

Det foreslås også tilrettelegging for lettere oppgangsmuligheter for anadrom fisk i de sentrale partiene med småfosser. Fisken klarer i dag ifølge revisjonsdokumentet sjelden å vandre opp fossepartiet da det består av mye stor stein med flere mindre tett påfølgende fall som den ikke klarer å passere på lave vannføringer. Fossepartiet må derfor bygges om lokalt for å skape bedre oppvandringsforhold på små vannføringer. Dette kan i følge Sveco Norge gjøres ved å flytte på stein og lage små kulper som fisken kan hvile i på vei opp elven. Arbeidet må i følge Sweco utføres med gravemaskin.

De samlede kostnadene for tilrettelegging av elveleiet er beregnet til 182 000,- og tapt inntekt som følge av minstevannsføring er beregnet til totalt 793 000,- ved en beregnet levetid på 40 år. Verdien av produksjonstapet er beregnet ved å regne nåverdien av produksjonstapet. Til beregningene er det brukt en diskonteringsrente på 7%, levetid på 40 år og en langsiktig kraftpris på 35øre/kWh. Totalt vil dette tiltaket (tilrettelegging og produksjonstap) koste 975 000,-.

Tiltak 3 – Opp og ned vandring til Bleksvatnet for anadrom fisk

Hovedformålet med dette tiltaket er å legge til rette opp- og nedvandring av sjørøye og laks fra Bleksvatnet. For å greie dette må det bygges et system som sørger for at fisken kan vandre opp og ned ved forskjellige vannstander i Bleksvatnet.

Figur 4: Skisse av opp og nedvandringssystemet

I dette tiltaket er det forutsatt at kraftverket kjøres gjennom opp- og nedvandringen, og det er derfor sett på to ulike måter å lede fisken trygt forbi inntaket og turbinen.

1. Det kan benyttes et system av ledegarn som fører fisken bort fra inntaket og bort til kanalen.
2. Det kan også benyttes et system av ruser for fangst av utvandrende fisk. Fisken vil så bli transportert forbi inntak og dam, og slippes i Storelva rett nedstrøms dammen.

Det skal også slippes ekstra vann i perioder utover de 0,04 m³/s som slippes hele året. På våren fra 15. mai til og 1. juni og på høsten fra 1. august til 15 september skal det slippes 0,15 m³/s. Dette tiltaket forutsetter også at fossepartiene i de sentrale partiene må utbedres. De samlede kostnadene for tiltak 3 (se opp og nedvandringssystem, rusefangst, produksjonstap og utbedring av fosseparti) er beregnet til ca 3 609 000,-.

Tiltak 4 – Biologiske og fysiske undersøkelser i vassdraget skal bekostes av regulanten

For å studere effekten av tiltakene og bestandsutvikling i vassdraget, mener Sweco Norge at regulanten også bør pålegges biologiske og fysiske undersøkelser i vassdraget. Totalkostnadene for en enkel undersøkelse er stipulert til ca 30 000,-.

Under summerer tabell 2 opp de ulike tiltakene både med hensyn på slipp av vann, produksjon og kostnader.

Lovik kraftverk	Slipping			Årsproduksjon	Kostnad Nøverd
	Oppvandringsperiode	Nedvandringsperiode	Resten av året		
	15. mai – 1. juni	1. august – 15. sept.			
	m ³ /s	m ³ /s	m ³ /s	GWh	NOK
Dagens situasjon	0	0	0	4,70	0
Tiltak 1 Omløpsventil	0	0	0	4,70	300 000
Tiltak 2 Utbedring av fosseparti	0,04	0,04	0,04	4,53	975 000
Tiltak 3 Opp- og nedvandring	0,15	0,15	0,04	4,49	3 609 000
Tiltak 4 Undersøkelser	0	0	0	4,70	

Tabell 2: Oppsummering av tiltak med bakgrunn i slipp av vann, produksjon og kostnader

Ulik vurdering av tiltak med hensyn til fordeler og ulemper

Sweco Norge AS og konsesjonæren har vurdert tiltakene ulikt med hensyn til fordeler og ulemper, noe som også fremkommer i revisjonsdokumentet. Revisjonsdokumentet gir derfor en anbefaling fra Sweco AS og en anbefaling fra Andøy Energi AS vedrørende hvilke tiltak som bør inngå i en revidert konsesjon.

Sweco Norge AS sin anbefaling

Av de fire tiltakene som er utredet, foreslår Sweco Norge AS at tiltak 1, 2 og 4 gjennomføres og hjemles i endrede konsesjonsvilkår og manøvreringsreglement. Dersom tiltak 2 ikke blir valgt, bør tiltak 1 uansett velges mener Sweco Norge. Sweco Norge vurderer tiltak 3 (full reetablering av oppgangsmulighet for anadrom fisk til Bleksvatnet) som uforholdsmessig dyrt i forhold til den nytteverdien den antas å gi. Tiltaket vurderes også som lite sannsynlig å lykkes da det er 50 år siden mulighetene for anadrom fisk ble stoppet gjennom etablering av Lovik kraftverk. Det er spesielt reetablering av oppvandring av sjørøye som er interessant i denne sammenhengen. Selv om tiltak 3 gjennomføres vil det høyst sannsynlig ta svært mange år, trolig flere fiskegenerasjoner, før en vil se resultatene gjennom reetablering av sjørøyebestanden. Det eksisterer dessuten i dag trolig ingen stedegen sjørøyestamme for elva, og bestanden må eventuelt bygges opp på grunnlag av introdusert rogn/ungel/smolt fra nabovassdrag.

Andøy Energi AS sin anbefaling

Av de fire tiltakene som er utredet, foreslår Andøy Energi AS at tiltak 1 gjennomføres og hjemles i endrede konsesjonsvilkår og manøvreringsreglementet. Andøy Energi vurderer at de resterende tiltakene er for kostnadskrevenende sett i forhold til inntektene til Lovik kraftverk, og dermed ikke kan forsvares ut fra krav om lønnsomhet og kraftstasjonens størrelse. Andøy Energi begrunner dette med at når stasjonen er ferdig oppgradert, så har det blitt investert ca 25-30 millioner kroner i anlegget, og man får da ca. 1,5 % i netto årlig avkastning. En ytterligere reduksjon i avkastningen, i form av økte investeringer, er ikke regnskapsmessig forsvarlig mener Andøy Energi.

Andre instansers uttalelse

Andøy kommune

Andøy kommune har ikke uttalt seg

Andøy Jeger og Fiskeforening:

” I revisjonsdokumentet er det listet opp 4 ulike tiltak, der tiltak nr 3 gjelder opp- og nedvandring av anadrom fisk. Det er dette tiltaket som etter vår mening er det vesentligste. Tiltak nr 1 : automatisk omløpsventil er positivt sett fra vårt synspunkt. Tiltak nr 2 : reetablering av produktiv strekning for laksefisk er også positivt, og blir en sideeffekt under tiltak nr 3. Tiltak nr 4 : biologiske undersøkelser- dette er et tiltak som forutsetter at tiltak nr 2 og/eller nr 3 er gjennomført. Det ville være logisk å undersøke om gjennomførte tiltak (2 og/eller 3) har hatt tilsiktet effekt. Vi har ingen formening om hvor ofte slike undersøkelser bør gjøres, men her vil dessuten tilbakemeldinger fra fiskere/ fangstrapporter være et verdifullt materiale.”

Tiltak nr 3 : Opp- og nedvandring av anadrom fisk.

Det er som nevnt reetablering av sjørøya i vassdraget som er vår store målsetting, og hovedårsaken til vårt initiativ i saken. For å få dette til må fisken ha mulighet til å vandre opp til Bleksvatnet. At også annen anadrom fisk (laks og sjø-ørrett) får større produktiv elvestrekning ved dette tiltaket er selvsagt udelt positivt og bidrar til å gjøre vassdraget enda mer verdifullt. Høyst sannsynlig vil noen av disse også gå opp i vannet. Sjørøye som vandrer ut gjør dette etter isgangen om våren (mai/juni), og vandrer opp igjen i juli/august. Laks søker inn mot elva i juni, juli og august, sjø-ørrett noe senere. Følgelig er det avgjørende at vannføringen er tilstrekkelig stor i nevnte måneder. Resten av året må det være vann nok til at yngel og småfisk kan overleve.

I fossepartiet i det gamle elveleiet må det ryddes stein og lages dammer som fisken kan hvile i og ”hente tilfart” for å forsere fossen. Vi har studert strekningen, og mener det enkelt lar seg gjøre å lage små dammer, noen steder ved hjelp av en mur med en sentral åpning. Da får man relativt mye vann konsentert på et lite område, egentlig tilsvarende prinsipp som i en laksetrapp.

Oppgangen i den øverste delen av elva er en utfordring, siden man må ta hensyn til laveste tillatte vannstand. Den skisserte løsningen med en kanal, der høyden reguleres med bord avhengig av vann-nivået i Bleksvatnet synes som en farbar vei. Kanalen bør kunne sikres med et solid gjerde på begge sider.

Vurdering

AJFF representerer friluftinteressene/sportsfiskeinteressene i denne saken. Sportsfiske er en av de viktigste fritidsaktivitetene i vår befolkning. Andøy har flere gode lakseelver og mange fiskevann. Det er et stort fortrinn, og utvilsomt av stor betydning for folk som vurderer ulike alternativer for jobb/bosted. Minst like viktig er det å holde på de innbyggerne vi har ved å kunne tilby muligheter for rik rekreasjon, herunder sportsfiske. Å kunne fiske etter sjørøye i Bleksvatnet ville nok for mange være selve rosinen i pølsa.

Fylkesmannen:

Fylkesmannens vurdering og anbefaling

Vi støtter Swecos anbefaling om å gjennomføre tiltak 1, 2 og 4 og at tiltakene hjemles i endrede konsesjonsvilkår og manøvreringsreglement. Vi stiller oss imidlertid tvilende til at anadrom laksefisk vil forsere fossepartiet ved en så lav minstevannføring som foreslått i tiltak 2 (0,04 m³/sek). Vi mener at det må slippes en ”lokkeflom” minst tilsvarende 0,15 m³/sek (foreslått i tiltak 3) skal man få gytefisken til å vandre forbi fossepartiet til de potensielle gyteområdene i den øvre delen av elva.

Skal man lykkes med å reetablere hele elvestrekningen mellom inntak og utløp av kraftstasjonen som produksjonsområde for laks og sjørret, er det avgjørende at man får gyting og produksjon av yngel både i den nedre og den øvre halvdel av denne elvestrekningen.

I tiltak 3 er det foreslått slipp av "lokkeflom" i perioden 1. august til 15. september. Vi tror denne perioden kan forskyves og kortes ned noe, til for eksempel 1. september - 1. oktober, og fremdeles ha den nødvendige effekt.

Slipp av ekstra vann i utvandringstida for smolten tror vi ikke vil være avgjørende. I denne perioden vil trolig snøsmelting i restfeltet bidra til tilstrekkelig vannføring slik at smolten blir "trigget" til å vandre ut.

Vi er også usikker på om en så lav minstevannføring som 0,04 m³/sek resten av året vil være tilstrekkelig til å sikre overlevelse av yngel og ungfisk. Spesielt kan dette bli for lite i den øvre halvdel av minstevannføringstrekkningen, dvs ovenfor tilsiget av vann fra sidebekker. Det bør vurderes å øke den generelle minstevannføringen til for eksempel det dobbelte, dvs 0,08 m³/sek.

Vi er i likhet med Sweco usikker på om tiltak 3 vil føre til reetablering av en sjørøyebestand i vassdraget. Det er imidlertid sannsynlig at oppvandrende laks og sjørret vil kunne benytte Bleiksvatnet som oppholdssted på sommeren, før den i gytetida bruker nedre del av elva innerst i vatnet eller slipper seg ned i Storelva for å gyte. Effekten av tiltak for å reetablere opp- og nedvandring av anadrom laksefisk til og fra Bleiksvatnet er etter vår vurdering såpass usikker at vi ikke finner det riktig å anbefale dette tiltaket som en del av revisjonen nå. Vi mener imidlertid at de nye konsesjonsvilkårene må inneholde vilkår som gjør det mulig å pålegge tiltak 3 dersom dette i framtida blir vurdert som aktuelt.

I forbindelse med at det lages en detaljplan for tiltak som skal lette oppvandringen forbi strykpartiet er det viktig at en planlegger andre aktuelle biotopforbedrende tiltak, for eksempel utlegging av gytégrus, graving av mindre kulper og utlegging av stein/steingrupper. Vi anbefaler at det utarbeides en biotopiltaksplan som omfatter både strekningene oppstrøms og nedstrøms kraftverket.

I kapittel 9 i revisjonsdokumentet er nedsementering av området nedstrøms kraftstasjonen gjennom tilførsel av sand og finpartikler gjennom utvasking fra Bleiksvatnet nevnt som en negativ effekt på fiskebestandene. Dette problemet er imidlertid ikke utredet nærmere i revisjonsdokumentet. I Halvorsen 1996 er også sedimentering av finkorna sedimenter på gyte- og oppvekstområdene nedstrøms kraftverket tatt opp som et problem. Etter våre opplysninger blir i dag finkorna masser "spylt ut" i elva fra grava foran turbinene. Vi ønsker at det i de nye konsesjonsvilkårene blir stilt krav om at disse massene deponeres på land.

Vi forutsetter ellers at konsesjonens vilkårsett for tema naturforvaltning moderniseres til dagens standard. Dette betyr at konsesjonæren må kunne pålegges aktuelle biologiske undersøkelser (eks: yngel-/ungfiskundersøkelser, gytetiskregistreringer, prøvegarnfiske), biotopiltak m.m.

Reindriftsforvaltningen

En uttalelse fra reindriftsforvaltningen vil ikke foreligge før ca 5. november, dette fordi de ikke fikk saken til uttalelse før den 5. oktober. Dette ble den 10.10.2011 informert per epost både til NVE og Nordland fylkeskommune.

Vurderinger

Som vannregionmyndighet er fylkesråden opptatt av at man greier å nå målsetningen om god vannkvalitet innen 2021 i våre vannforekomster i Nordland. Fylkesråden ser derfor veldig positivt på at det nå åpnes opp for revisjon av konsesjonsvilkår i flere gamle kraftverk, da det generelt er et stort forbedringspotensial både økonomisk og miljømessig. Det å sikre oppgang av fisk i tidligere produksjonsstrekninger er også helt i tråd med vannforskriften.

Fylkesråden viser videre til at ved nye konsesjoner følger det en del standardvilkår som blant annet gir hjemmel for å pålegge miljøundersøkelser, biotoptiltak og fiskeutsettinger. Det er viktig at slike standardvilkår også innføres ved denne revisjonen, fordi gjeldende konsesjon i liten grad hjemler for å pålegge konsesjonæren tiltak for skader på naturmiljøet.

Fylkesråden er enig med Sweco Norge sin anbefaling om at tiltakene 1, 2 og 4 bør gjennomføres og at tiltakene hjemles i endrede konsesjonsvilkår og manøvreringsreglement.

I forhold tiltak 2 er fylkesråden opptatt av at produksjonsvilkårene for produksjon av yngel og ungfisk også blir stabil i partiet mellom inntaket og fossepartiet. NVE og konsesjonæren bes derfor forsikre seg om at foreslåtte minstevannsføring på 0,04 m³/s hele året er nok. Hvis ikke bør konsesjonæren kunne pålegges å øke den generelle minstevannsføringen. Fylkesmannen sin vurderinger knyttet til behovet for lokkeflom på høsten er også viktig å ta med i vurderingen, da dette både vil trigge fisken til å vandre og gi fisken større mulighet til å vandre forbi potensielle hindre.

Ved utbyggen og tilretteleggingen av fossepartiene mener fylkesråden at det er viktig at dette gjennomføres på en mest mulig skånsom måte både for landskapet, vannforekomsten og naturmangfoldet i området. (det vises her til vannforskriftens § 12 andre ledd a og Naturmangfoldsloven § 8.

Det at dette vassdraget før utbyggingen ble ansett å være et rikt sjørrøye vassdrag gjør i følge fylkesråden at denne revisjonssaken både er spesiell og viktig fordi sjørrøye i dag er langt mindre vanlig i vassdragene våre en laks og sjøørret. Fylkesråden ser også de positive effektene tilknyttet å føre sjørrøyen tilbake til Bleksvatnet vil kunne ha for det lokale friluftslivet og sportsfiskeinteressene i Vesterålen.

Fylkesråden registrerer derimot at det er stor usikkerhet blant fagmiljøene om tiltak 3 vil føre til en reetablering av sjørøyebestanden i vassdraget. Fylkesråden ser også at det er forbundet store kostnader ved dette tiltaket og mener derfor det på det nåværende tidspunkt ikke bør pålegges konsesjonær å gjennomføre dette tiltaket. Fylkesråden mener imidlertid at de nye konsesjonsvilkårene bør inneholde vilkår som gjør det mulig å pålegge tiltak for å føre sjørøyen tilbake til Bleksvatnet (tiltak 3) dersom dette i fremtiden viser seg annerledes.

Konsekvenser

Tiltaket har ingen konsekvenser for Nordland fylkeskommune.

Vedtakskompetanse

I henhold til FT sak 49/10, kapittel 7.4 kan fylkesrådet avgi uttalelse i saker som av tidsfrister ikke muliggjør behandling i fylkestinget.

Begrunnelse

På grunn av at høringsfristen for revisjonsdokumentet var den 01.10.2011 kunne ikke denne saken nå skrivefristen for fylkestinget i oktober, uten at viktige andre høringsuttalelser ikke ble tatt med i den totale vurderingen av saken. Nordland fylkeskommune deltok dessuten på en befaring av område så sent som den 15.09.2011.

I kontakt med NVE har fylkeskommunen fått opplyst at de i utgangspunktet ikke godtar utsettelse av høringsfristen, da dette undergraver hele høringen. Nordland fylkeskommune har derimot tidligere på generelt grunnlag fått aksept for en frist som er tre uker etter at kommunene har levert sin uttalelse.

En høringsuttalelser som foreligger etter fylkestinget i desember kan derimot ikke med sikkerhet regne med å bli tatt hensyn til da NVE på dette tidspunktet kan være ferdig med sin saksbehandling.

Fylkesrådets innstilling til vedtak

Fylkesrådet vedtar følgende uttalelse til NVE's høring av revisjonsdokumentet for regulering av Bleksvatn og Storelva i Andøy kommune:

1. Fylkesrådet anbefaler at tiltakene 1, 2 og 4 gjennomføres og at tiltakene hjemles i endrede konsesjonsvilkår og manøvreringsreglement.
2. Dersom tiltak 2 ikke skulle hjemles forutsettes det at tiltak 1 hjemles av hensyn til fisken og fiskeinteressene nedstrøms kraftverket.
3. Dersom NVE hjemler tiltak 2 i konsesjonsvilkårene og manøvreringsreglementet bes det om følgende blir vurdert som tilleggsvilkår:
 - a. Konsesjonær må hvis det er behov for det kunne pålegges å øke foreslåtte minstevannføring, med bakgrunn i viktigheten av å oppnå en stabil produksjon av yngel og ungfisk i både den nedre og øvre halvdel av elvestrekningen.
 - b. Konsesjonær må også kunne pålegges å kjøre en tilpasset flomtopp på høsten hvis det viser seg at fisken har behov for dette for å kunne vandre opp elva.
4. Fylkesrådet anbefaler NVE å påse at de nye konsesjonsvilkårene inneholder vilkår som gjør det mulig å pålegge konsesjonæren tiltak 3 eller lignende for å føre sjørrøyen tilbake hvis dette i fremtiden blir vurdert som aktuelt.
5. Fylkesrådet forutsetter videre at konsesjonens sett av vilkår moderniseres til dagens standard. Dette innebærer at konsesjonæren blant annet må kunne pålegges aktuelle biologiske undersøkelser, biotopiltak og fiskeutsettinger.

Bodø den 18.10.2011
Marit Tennfjord
fylkesråd for kultur og miljø
sign

25.10.2011 Fylkesrådet
FRÅD-194/11
Vedtak
Innstillingen vedtatt